

«Ἡ Πορτογαλία καὶ τὸ μέλλον της»,
τοῦ στρατηγοῦ Σπινόλα
ὠδήγησε τὴν χώρα ἔξω ἀπὸ τὸ τέλμα
τοῦ σαλαζαρικῆς καθεστῶτος.

Τὸ βιβλίο ποὺ συγκλόνισε τὴν Πορτογαλία

14 Μαρτίου 1974: Ὁ στρατηγὸς Ἄντονιο Σπινόλα ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν θέσι τοῦ ὑπαρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου. Τὴν ἴδια τύχη εἶχε καὶ ὁ ἀρχηγὸς του, ὁ στρατηγὸς Κόστα Γκόμες. Αἰτία ἦταν ἡ δημοσέυσι τοῦ βιβλίου τοῦ Σπινόλα «Ἡ Πορτογαλία καὶ τὸ μέλλον της», τὸ ὁποῖο εἶχε διαβάσει καὶ ἐγκρίνει ὁ Γκόμες.

Ὁ Σπινόλα τόλμησε νὰ πῆ ὅτι ὅλοι οἱ Πορτογάλοι σκεφτόντουσαν, ἀλλὰ δὲν μπορούσαν νὰ τὸ ἐκδηλώσουν: οἱ ἀποικιακοὶ πόλεμοι ποὺ διεξάγει ἡ Πορτογαλία, ἐδῶ καὶ δώδεκα χρόνια, στὴ Μοζαμβίκη, στὴν Ἀγκόλα καὶ στὴν Γουϊνέα - Μπισσάου, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κερδηθοῦν. Αὐτὲς οἱ πληγὲς μπορούν νὰ κλείσουν μόνο μὲ πολιτικὰ μέσα. Μοναδική

πολιτικὴ λύσι εἶναι ἡ παραχώρησι ἀνεξαρτησίας στὶς τρεῖς ἀποικίες, στὰ πλαίσια μιᾶς Κοινοπολιτείας.

Αὐτὴ ἡ λύσι, γιὰ τὸν Καετάνο καὶ τὴ συντροφιά του, ἦταν ἔγκλημα ἐσχάτης προδοσίας. Ὁ δικτάτωρ τῆς Λισσαβῶνος εἶχε ἄλλες ἀπόψεις:

«Δὲν ὑπάρχουν πορτογαλικὲς ἀποικίες, ἀλλὰ πορτογαλικά ἐδάφη, διεσπαρμένα στὸν κόσμον».

«Οἱ ἡπειροὶ δὲν ἀνήκουν σὲ ράτσες μὲ ὀρισμένο χρῶμα».

«Προδίδει τὸ ρόλο της ἡ Δύσι, δεχόμενη τὴν κατάργησι τῶν ἀποικιακῶν καθεστώτων».

«Δὲν μπορούμε νὰ σηκώσουμε τὰ χέρια ψηλὰ μπροστὰ σὲ μερικὸς δολοφόνους καὶ βιαστές γυναικῶν».

«Δὲν βρισκόμαστε σὲ ἐμπόλεμη κατάσταση μὲ κανέναν. Δὲν κάνουμε τίποτ' ἄλλο, παρὰ νὰ ἐλέγχουμε τὸ ἐθνικὸ ἔδαφος, μὲ τὶς δυνάμεις τῆς ἀστυνομίας».

Ὁ Καετάνο κατάλαβε ὅτι τὸ πλῆγμα ἦταν ἰσχυρό. Σπεύδει νὰ ζητήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς Βουλῆς. Τοῦ τὴν παρέχει "ὁμοφῶως". Τὸ ἴδιο κάνει καὶ μὲ τοὺς στρατιωτικούς. Τὴν ἐπομένη ἐδήλωσε:

«Εἶμαστε ἐδῶ γιὰ νὰ πολεμήσουμε. Ἡ νίκη μπορεῖ νὰ ἔρθῃ ἢ ὄχι. Ὅμως, ἡ συνείδησί μας θὰ εἶναι ἡσυχῆ, γιατί θὰ ἔχουμε ἐκπληρώσει τὸ καθῆκον μας».

Τὸ ἐπεισόδιο φαίνεται —ἐκ πρώτης ὄψεως— νὰ ἔληξε. Ὁ Καετάνο διατηρεῖ τὴ θέσι του. Τοποθέτησε ὡς ἀρχηγὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τὸν ἐμπιστό του στρατηγὸ Τόμαθ, πού ἠγεῖται τῶν σκληρῶν. Κατάργησε τὴ θέσι τοῦ ὑπαρχηγοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων. Φάνηκε ὅτι ἡ τάξι ἀποκαταστάθηκε.

Ἡ ἄποψι τοῦ Σπινόλα ὅτι ἡ Πορτογαλία δὲν μπορεῖ νὰ κερδίσῃ τοὺς ἀποικιακοὺς πολέμους εἶναι ἀπόλυτα λογική. Αὐτὸ ἀποδεικνύει ἡ πεῖρα τῶν Γάλλων στὴν Ἀλγερία καὶ τῶν Ἀμερικανῶν στὸ Βιετνάμ. Ὑπάρχει, ὅμως καὶ ἄλλο ἐπιχείρημα: μὲ τὰ σημερινὰ οἰκονομικὰ δεδομένα τῆς χώρας, τὸ 50% τοῦ προϋπολογισμοῦ χάνεται σ' αὐτοὺς τοὺς πολέμους· ἡ μόνη διέξοδος τῶν Πορτογάλων εἶναι ἡ μετανάστευση.

Ὁ Καετάνο μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀφρικῆς διάλεξε, μὲ ἀ-

ναχρονιστικὰ κριτήρια, τὴ δεύτερη. Ἡ ἐπιλογή αὐτὴ ἀπομάκρυνε τὴ χώρα του ἀπὸ τὴν Εὐρώπη. Στὴν οὐσία διάλεξε ἀντὶ τῆς ἐλπίδας, τὴν πλήρη διεθνῆ ἀπομόνωσι.

Δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ ἐκφράσῃ ὅλες αὐτὲς τὶς λογικὲς θέσεις. Ὑπῆρχαν τρεῖς βασικοὶ λόγοι:

Π ρ ῶ τ ο ς : Ἡ ἀποικιοκρατικὴ πολιτικὴ ἦταν κομμένη καὶ ραμμένη στὰ μέτρα τοῦ κατεστημένου, τὸ ὁποῖο δὲν εἶχε διάθεσι νὰ λύσῃ τὰ ἐσωτερικὰ προβλήματα. Γιὰ νὰ ἐκτονώσῃ τὶς πέσεις πού προκαλοῦσαν αὐτὰ τὰ προβλήματα, ἔδινε ἔμφασι στὰ ἐξωτερικὰ γεγονότα. Τονίζοταν ἰδιαίτερα ἡ δόξα στὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ ἡ ἀπάτη τῆς πατρίδας πού κινδυνεύει.

Δ ε ὑ τ ε ρ ο ς : Ὁ μεταλλευτικὸς πλοῦτος τῶν ἀποικιῶν ἦταν πηγὴ τεραστίων κερδῶν γιὰ τὸ κατεστημένο.

Τ ρ ῖ τ ο ς : Ἡ ἐκλογή τῆς Εὐρώπης προκαλοῦσε ριγὸς στὰ ὀργανωμένα συμφέροντα, πού ἔτρεμαν τὸν ἀναπόφευκτο οἰκονομικὸ ἀνταγωνισμό.

Ἡ ἰσορροπία τῶν δυνάμεων ταράχτηκε μὲ τὶς "ἀνόσιες" ιδέες τοῦ στρατηγοῦ Σπινόλα. Δὲν ἦταν δύσκολο νὰ προβλεφθῇ ἡ ἀντίδρασι τοῦ Καετάνο. Ἀλλὰ ἡ κατάσταση δὲν παρέμεινε στάσιμη, ὅπως ἀπέδειξαν τὰ γεγονότα.

Ἡ καταδίκη ὅμως τῆς πολιτικῆς τοῦ Καετάνο, αὐτὴ τὴ φορά, δὲν προῆλθε ἀπὸ τὴν ἀντιπολίτευσι ἀλλὰ μέσα ἀπὸ τὸ σύστημα. Προ-

ἤλθε ἀπὸ τὶς ἔνοπλες δυνάμεις, πὺ ἀποτελοῦσαν ἕναν ἀπὸ τοὺς στυλοβάτες τῆς. Ἀποδείχτηκε ἀπὸ τὴν ἐξέλιξι τῶν γεγονότων ὅτι ὁ Σπινόλα δὲν ἐξέφραζε προσωπικὲς ἰδέες, σὺν βιβλίῳ του καὶ ὅτι ἡ ἀντίδρασι τοῦ Καετάνο δὲν ἄφησε ἀπαθεῖς τὶς ἔνοπλες δυνάμεις.

Ἄλλωστε ὅ,τι περιέγραψε ὁ Σπινόλα σὺν βιβλίῳ του δὲν ἦταν θέσεις πολιτικοῦ καθισμένου σὺν γραφεῖο του. Μέχρι τὸν περα-

σμένο Ὀκτώβριον ἦταν διοικητὴς τοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος τῆς Ἀγκόλα. Ὄταν γύρισε σὺν Πορτογαλία εἶχε τὸ φωτοστέφανον τοῦ "ἐθνικοῦ ἥρωα". Σὺν τῆν Ἀγκόλα δὲν παρίστανε τὸν διανοούμενον. Ἐκεῖ εἶδε πῶς ἔχουν τὰ πράγματα καὶ ἔπαιξε κορώναν - γράμματα τὴν σταδιοδρομίαν του γιὰ νὰ μάθουν καὶ οἱ ἄλλοι τί συμβαίνει.

Ἡ ἀπήχησι πὺν εἶχε τὸ βιβλίον σὺν στρατὸ καὶ σὺν λαὸ ἔφερε τὴν ἀλλαγὴν.